Kazakistan Cumhuriyeti

I. GENEL BİLGİLER

Resmi Adı	Kazakistan Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Cumhuriyet
Egemenlik İlan Tarihi	25 Ekim 1990
Bağımsızlık İlan Tarihi	16 Aralık 1991
Yüz Ölçümü (km²)	2.717.300
Başkenti	Astana (Aralık 1998'den bu yana)
Resmi Dil	Kazakça
Para Birimi	Tenge
Nüfus	15,15 milyon
Resmi Tatil Günleri	
- Yılbaşı Tatili	1-2 Ocak
- Kadınlar Günü	8 Mart
- Nevruz Bayramı	22 Mart
- Birlik Bayramı (Dayanışma Günü)	1 Mayıs
- Zafer Bayramı	9 Mayıs
- Anayasa Günü	30 Ağustos
- Cumhuriyet Bayramı	25 Ekim
- Bağımsızlık Günü	16 Aralık
Başlıca Şehirleri	Almatı, Cambul, Çimkent, Türkistan, Karaganda, Semipalatinsk, Kökçetav, Kustanay,Turgay, Guryev Baykonur.
İdari Yapı	14 Bölge , 3 Şehir

II. DEMOGRAFİK VE SOSYAL GÖSTERGELER

Nüfusun Etnik Dağılımı	
- Kazak Türkleri	%57,2
- Rus	%27,2
- Ukraynalı	%3,1
- Diğer	10,9

Dinler	
- Müslüman	% 47
- Rus Ortodoks	% 44
- Protestan	% 2
- Diğer	% 7

Kadın-Erkek Oranı	
- Kadın	% 51,8
- Erkek	% 48,2

Kırsal Kentsel Nüfus Oranları	
- Kentsel Nüfus	% 56,6
- Kırsal Nüfus	% 44,4

Nüfus Yoğunluğu (kişi/km)	5,5

Ortalama Yaşam Süresi	65,9

Bebek Ölüm Oranı (Bin Bebekte 1 Yaşına Kadar)	1,56

Nüfus Artış Hızı (%)	0,63

III. COĞRAFYA VE JEOPOLİTİK KONUM

Komşuları	Kuzeyde ve batıda Rusya Federasyonu, doğuda Çin Halk Cumhuriyeti ,Güneyde Türkmenistan ,Özbekistan ve Kırgızistan.
Sınır Uzunlukları	
- Rusya Federasyonu	6.846 km
- Özbekistan	2.203 km
- Çin Halk Cumhuriyeti	1.533 km
- Kırgızistan	1.051 km
- Türkmenistan	379 km
İklimi	Ülke genelinde sert karasal iklim hakimdir.
Denizler	Hazar Denizi
Göller	Aral, Balkaş, Zaysan, Alakol, Tengiz ve Seletitengiz
Nehirler	Ural, Emba, Siriderya, Sarısu, İli, İrtiş
Toplam Orman Alanı	26.4 milyon ha

IV. SİYASİ YAPI

Anayasa

Kazakistan Cumhuriyeti'nin Anayasası parlamentoda 28 Ocak 1993 tarihinde kabul edilmiştir. Anayasa demokratik, laik ve üniter devlet yapısını öngörmektedir. Vatandaşların medeni, siyasi ve ekonomik hak ve özgürlüklerden eşit şekilde yararlanacakları belirtilmekte, özel mülkiyet hakkı tanınmakta ve özel mülkiyetin dokunulmazlığı teminat altına alınmakta, örgütlenme ve örgütlere üye olma özgürlüğü tanınmaktadır. Meclisin adı "Yüksek Sovyet" olarak korunmuştur.

Anayasa ile Kazakça ülkenin resmi lisanı, Rusça da etnik gruplar arası iletişim lisanı olarak kabul edilmiştir.

Ancak ülkedeki siyasi gelişmelerin seyri yeni bir anayasa yapılmasını gerekli kılmıştır. 30 Ağustos 1995 tarihinde yapılan referandumla yeni Anayasa %89 lehte oy ile kabul edilmiştir.

Bu yeni Anayasa demokratik, laik ve üniter devlet yapısı, Senato ve Meclisten oluşacak iki kanatlı parlamento, güçlü bir başkanlık sistemi ve Başbakanın Cumhurbaşkanı tarafından parlamentonun onayı alınarak atanmasını öngörmektedir.

Cumhurbaşkanına parlamentoyu feshetme ve bir yıla kadar yasama görevini üstlenme gibi ilave yetkiler verilmekte, bir Kazak vatandaşının aynı zamanda bir başka devletin vatandaşı olması yasaklanmakta, özel mülkiyet, örgütlenme ve örgütlere üye olma gibi haklar tanınmaktadır. Toprak ve yeraltı kaynaklarının devlete ait olması öngörülmektedir. Kazakça'nın devlet dili olması, Rusça'nın da merkezi ve yerel organlarda Kazakça ile birlikte kullanılması kabul edilmiştir. Ancak Kazakça'nın devlet dili olarak önceliği bulunacaktır. Cumhurbaşkanının Kazakça'ya tam anlamı ile hakim olması şartı konmuş, böylece bu makam esas itibariyle Kazaklara tahsis edilmiştir.

Ayrıca, eski Anayasaya göre cumhurbaşkanı aynı zamanda hem devlet başkanı hem de yürütmenin başı iken, yeni Anayasa ile cumhurbaşkanı hükümetten ayrılmış ve iktidar gücünün üç kolunun başında bu üçü arasındaki ihtilaflarda çözüm sağlayıcı olarak kendisine yeni bir görev verilmiştir.

Yasama

Kazakistan Parlamentosu, Senato ve Meclis olmak üzere iki kanattan oluşmaktadır. Meclis kanadının üye sayısı 77'dir. Parlamentonun iki kanadının da görev süresi 4 yıl iken son anayasa değişikliğiyle Meclis'in görev süresi 5 yıla, Senato'nun görev süresi ise 6 yıla çıkartılmıştır. Senato, her eyalet ve eski başkent Almatı'dan yerel temsili organlar tarafından seçilen ikişer senatörden meydana gelmektedir. 7 senatör ise Cumhurbaşkanı Nursultan Abişeviç Nazarbayev tarafından atanmaktadır.

Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

Nursultan NAZARBAEV

Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu

Senato

Başkan	Nurtay ABIKAYEV
Başkan Yardımcısı	Omirbek BAYGELDİ
Mevzuat ve Hukuki Reformlar Komitesi Başkanı	Ermek JUMABAEV
Ekonomi, Finans ve Bütçe Komitesi Başkanı	Musiralı UTEBAYEV
Uluslararası İlişkiler, Savunma ve Emniyet Komitesi Başkanı	Jabayhan ABDİLDİN
Bölgesel Kalkınma ve Yerel Yönetim Komitesi Başkanı	Leonid BURLAKOV
Sosyal ve Kültür Kalkınma Komitesi Başkanı	Kuanış SULTANOV

Meclis

Başkan	Ural MUHAMEDJANOV
Başkan Yardımcısı	Sergey DYAÇENKO
Finans ve Bütçe Komitesi Başkanı	Kenjegali SAGADİYEV
Ekonomik Reformlar ve Bölgesel Kalkınma Komitesi Başkanı	Vera SUHORUKOVA
Tarım Komitesi Başkanı	Romin MADİNOV
Mevzuat, Mahkeme ve Hukuki Reformlar Komitesi Başkanı	Sergey JALIBİN
Uluslararası İlişkiler, Savunma ve Emniyet Komitesi Başkanı	Serik ABDRAHMANOV
Sosyal ve Kültür Kalkınma Komitesi Başkanı	Zaure KADIROVA
Çevre Komitesi Başkanı	Erlan NİGMATULİN

Millet Meclisi ülkenin idarî-bölgesel bölünmesine uygun olarak oluşturulan seçim çevrelerinde eşit sayıda seçmen tarafından seçilen 67 üyeden oluşmaktadır. Son anayasa değişikliğiyle üye sayısı 77'ye çıkartılmıştır. Bu değişiklik 19 Eylül 2004 seçimleri itibariyle uygulamaya konulmuştur.

Yürütme

Kazakistan'da yürütme sistemini ve faaliyetlerini hükümet düzenlemektedir. Hükümet devlet başkanı tarafından anayasanın öngördüğü şekilde kurulmaktadır. Başbakan ve hükümet üyeleri doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Ancak, Başbakan, Başbakan Yardımcıları ve Dışişleri, İçişleri, Savunma, Maliye Bakanları ile Milli Güvenlik Kurulu (eski KGB) başkanının tayininde parlamentonun onayının alınması gerekmektedir. Yönetim fiilen tümüyle Cumhurbaşkanının elindedir. Başbakanlık daha ziyade ekonomik-teknik bir konumda ve Cumhurbaşkanına yardımcı niteliktedir.

Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti

Başbakan	Danial AHMETOV
Başbakan Yardımcısı – Sanayi ve Ticaret Bakanı	Sauat MINBAYEV
Başbakan Yardımcısı	Ahmetjan ESİMOV
Enerji ve Mineral Kaynaklar Bakanı	Vladimir ŞKOLNİK
Dışişleri Bakanı	Kasımjomart TOKAYEV
Maliye Bakanı	Arman DUNAYEV
Savunma Bakanı	Muhtar ALTINBAYEV
Ekonomi ve Bütçe Planlama Bakanı	Kayrat KELİMBETOV
İçişleri Bakanı	Zauıtbek TURİSBEKOV
Eğitim ve Bilim Bakanı	Bırganım AYTİMOVA
Tarım Bakanı	Serik UMBETOV
Kültür, Enformasyon ve Spor Bakanı	Esetjan KOSUBAYEV
Çevre Bakanı	Aytkul SAMAKOVA
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	Guljana KARAGUSOVA
Sağlık Bakanı	Erbolat DOSAYEV
Adalet Bakanı	Zagipa BALİYEVA
Olağan Üstü Durumlar Bakanı	Muhambet KOPEYEV
Ulaşım ve Komünikasyon Bakanı	Kajmurat NAGMANOV
Başbakan Kançilarya Müdürü	Altay TLEUBERDİN

Kaynak: "K.C. Hükümeti" (www.government.kz) ve "K.C. Parlamentosu" (www.parlam.kz) web sayfaları.

Yargı

Kazakistan'da yargı, Anayasa Kurulu tarafından belirlenmekte ve devletin siyasi gelişmelerine karışmamaktadır. Anayasa Kurulu yetki süreleri altı yıl olmak üzere yedi üyeden oluşmaktadır. Devlet eski başkanları Anayasa Kurulu'nun daimi üyeleridir. Tüm yargı organlarının denetlenmesi için Kazakistan Devlet Başkanı tarafından yürütülen Kazakistan Cumhuriyeti Yüksek Kurulu kurulmuştur.

Kazakistan yüksek mahkemesi ve genel mahkemeler Cumhuriyetin mahkeme sistemini oluşturur. Anayasa, yasalar, diğer hukuki ve düzenleyici belgeler ve

uluslararası anlaşmalar esasında meydana gelen her türlü anlaşmazlıklar, ihtilaflar ve davalar yargı kapsamındadır. Yüksek mahkeme başkanı, baroların başkanları ve Kazakistan yüksek mahkemesi yargıçları devlet başkanının Cumhuriyet Yüksek Hakim Kurulu tavsiyelerine göre önerdiği kişiler arasından senato tarafından seçilir. Vilayet mahkemeleri ve bunlarla aynı statüdeki mahkemelerin başkanları Yüksek Hakim Kurulunun tavsiyelerine göre Devlet Başkanı tarafından atanır.

IV. EKONOMİ

Genel Ekonomik Durum

Rusya Federasyonu'ndan sonra BDT ülkeleri arasında en büyük yüzölçümüne sahip olan Kazakistan, büyük petrol rezervlerine ve diğer mineral ve metal kaynaklarına sahiptir. Kazakistan'ın ayrıca tarım ve hayvancılık alanında da büyük potansiyeli mevcuttur.

Kazakistan ekonomisi 1980'li yıllarda istikrarlı bir büyüme göstermiş, ancak bu büyüme dönemi 1989 yılından itibaren duraklama ve gerileme dönemine girmiştir. Net maddi üretimdeki gerileme 1990'da %1.5, 1991'de %11.6'dır. bu gerilemenin başlıca nedenleri ekonomik yapının yeniden inşası çalışmaları ve 1991'de yaşanan kuraklıktır.

Kazakistan'ın sanayisi petrol ve doğal kaynakların çıkartılması ile makine imalatına dayalıdır. Sovyetler Birliği'nin Aralık 1991'de dağılmasından sonra Kazakistan'da geleneksel ağır sanayi ürünlerine olan talebin bir anda daralması nedeniyle ekonomi bir küçülme dönemine girmiştir. 1992 yılında sanayinin GSYİH içindeki payı %31 iken bu oran dört yıl içinde %21'e inmiştir.

Ekonominin yeniden yapılandırılması ve 1993 yılında ulusal para birimi Tenge'nin tedavüle sürülmesiyle bağımsız bir ekonomik gelişme yolunda ilerleme çabaları 1996 yılından itibaren sonuç vermeye başlamış Kazakistan bağımsızlık tarihinde ilk defa büyümeye geçmiş, aynı yıl içerisinde enflasyon kontrol altına alınmaya başlanmıştır.1997 yılında büyüme trendi devam etmiş ve Tablo'da görüldüğü üzere GSYİH %1.6 artmıştır.

Temel Ekonomik Göstergeler

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
GSYİH (büyüme %)	1.6	-1.9	2.7	9.8	13.5	9.8	9.2
GSYİH (miyar $)	22.2	22.3	16.9	18.3	22.1	24.6	29.8
Sınai üretim (büyüme %)	0.7	-3.5	1.9	14.7	14.0	9.8	9.0
Enflasyon (TÜFE,%)	17.4	7.3	8.4	13.2	8.6	6.0	6.5
İhracat (milyar $)	6.899	5.870	5.988	9.288	8.928	10.028	13.233
İthalat (milyar $)	7.175	6.671	5.645	6.848	7.607	7.726	9.144
Döviz kuru (ort.1$=tenge)	75.44	78.30	119.5	142.1	147.1	153.7	149.3
Döviz Rezervleri(milyar $)	1.697	1.461	1.479	1.594	1.997	2.555	4.236

Fakat ekonomik büyümede istikrar sağlanamamış, Rusya ve Güneydoğu Asya'da 1998 yılında yaşanan krizin negatif etkisi yüzünden GSYİH bir önceki yıla göre azalmıştır. Krizi takip eden dönemde Kazakistan, ulusal ekonomiyi güçlendirme amacıyla bir takım önlemlere başvurmuş olup bu süreç halen devam etmektedir. Ekonomi politikalarında müdahaleci stratejiler izleyen Kazak hükümetinin temel amacı, petrol gelirlerini kullanarak ekonominin enerji dışındaki sektörlerini kalkındırmak, bu sayede ekonomide çeşitlilik sağlamak ve ekonominin petrole ve dolayısıyla dünya petrol fiyatlarına aşırı bağımlılığını kırmaktır.

Bu amaç doğrultusunda 2003 yılında açıklanan ve 2003-2015 dönemini kapsayan "Endüstriyel Yenilenme ve Kalkınma Programı" ile Kazakistan GSYİH'sindeki büyümenin yıllık bazda %8'in üzerinde tutulması ve ekonominin çeşitlendirilmesi hedeflenmektedir. Söz konusu program dahilinde başta imalat sektörü olmak üzere enerji dışı sektörlerin kalkındırılmasını amaçlayan beş yeni devlet kuruluşu oluşturulmuştur. Bunların başlıcaları Kazakistan Yatırım Fonu ve Ulusal Yenilik Fonu'dur. Burada dikkat edilmesi gereken husus ekonomide devletin ağırlığının büyük ölçüde devam etmesidir.

Sonuç olarak, 10 yıllık reform sürecinde piyasa ekonomisine geçişin örgütsel, hukuki ve ekonomik ön koşulları oluşturulmakla birlikte gerçekleştirilen reformlar bazı çelişkileri ve komplikasyonları da ihtiva etmektedir. Toplumda ve ekonomide olumlu gelişmelerle birlikte piyasa ekonomisine geçişin yol açtığı sonuçları da belirtmek gerekir.

Son Dönemde Temel Ekonomik Göstergelerde Değişim

Büyüme

Kazakistan'ın artan petrol ihracatı ve enerji sektörüne giren yabancı yatırımlar sayesinde ülke ekonomisi yüksek büyüme oranlarına ulaşmıştır. 2003 yılında %9,2 oranında artan GSYİH, 2004 yılının ilk yarısında da bir önceki yılın aynı dönemine göre %9,1 büyümüştür. Kazakistan Hükümeti daha önce yüzde 6,9 olarak açıkladığı 2005 yılı büyüme tahminini de %7,9'a yükseltmiştir.

Halen sanayi sektörünün GSYİH içindeki payı %33'tür ve sanayide ağırlık enerji sektöründedir. 2004 yılının yedi aylık döneminde petrol üretimi bir önceki yılın aynı dönemine göre %10,2 oranında artarak günde 986 bin varil seviyesine ulaşmıştır.

Büyümeye katkıda bulunan diğer sektörler ise inşaat ve telekomünikasyondur. İnşaat sektöründeki büyümenin nedeni özellikle ülkenin batısında yoğun bir şekilde devam eden petrol tesisi ve boru hattı inşa çalışmalarıdır. Telekomünikasyon sektörüne de özellikle son birkaç yılda önemli miktarda yabancı sermaye gelmiştir.

Döviz Kuru

15 Kasım 1993'te tedavüle giren Kazak para birimi Tenge, 1998'deki devalüasyona kadar reel olarak sürekli değer kazanmıştır. 5 Nisan 1999'da Merkez

Bankası'nın Tenge'yi desteklemeye son vermesiyle %30'luk nominal değer kaybı meydana gelmiştir. Ancak daha sonra artan petrol ihracatı ve yenilenen IMF programı sayesinde Tenge istikrara kavuşmuştur.

2004 yılı boyunca Tenge dolar karşısında gerek nominal gerekse reel olarak değer kazanmıştır. Kasım 2004 itibariyle 1 dolar 136 Tenge seviyesindedir ve bu da Tenge'nin yılbaşından bu tarihe dek %10'a yakın değer kazandığını göstermektedir. Bir ölçüde ABD dolarının uluslar arası piyasalardaki zayıf seyrinden kaynaklanan bu değer artışı 2005 yılında da devam etmekte olup Nisan 2005 itibariyle 1 dolar 132 Tenge seviyesindedir.

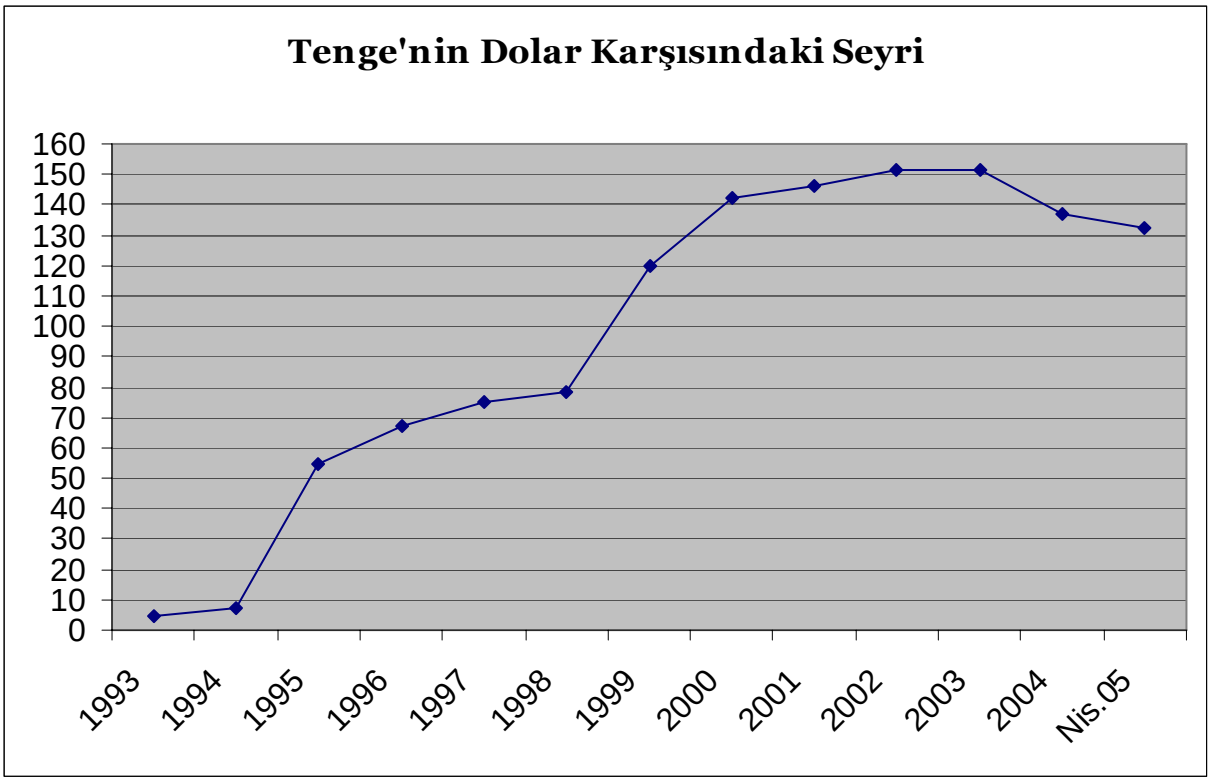

Enflasyon

Kazakistan'da 90'lı yılların ikinci yarısında uygulanan başarılı politikalarla enflasyon büyük ölçüde kontrol altında tutulmuştur. Ancak 2000 yılından itibaren ulaşılan yüksek büyüme oranları, beraberinde fiyat artışlarını da getirmiştir. 2004 yılında TÜFE artışı hükümetin belirlemiş olduğu %5'lik hedefin üzerinde gerçekleşerek %6,7 olmuştur. 2004 yılında tüketici fiyat sepeti içerisinde en yüksek artışı gösteren kalemler gıda ürünleridir. 2005 yılında ülkeye döviz girişinin yüksek seviyelerde seyretmeye devam etmesi nedeniyle yıllık enflasyon oranının %6-7 aralığında seyretmesi öngörülmektedir.

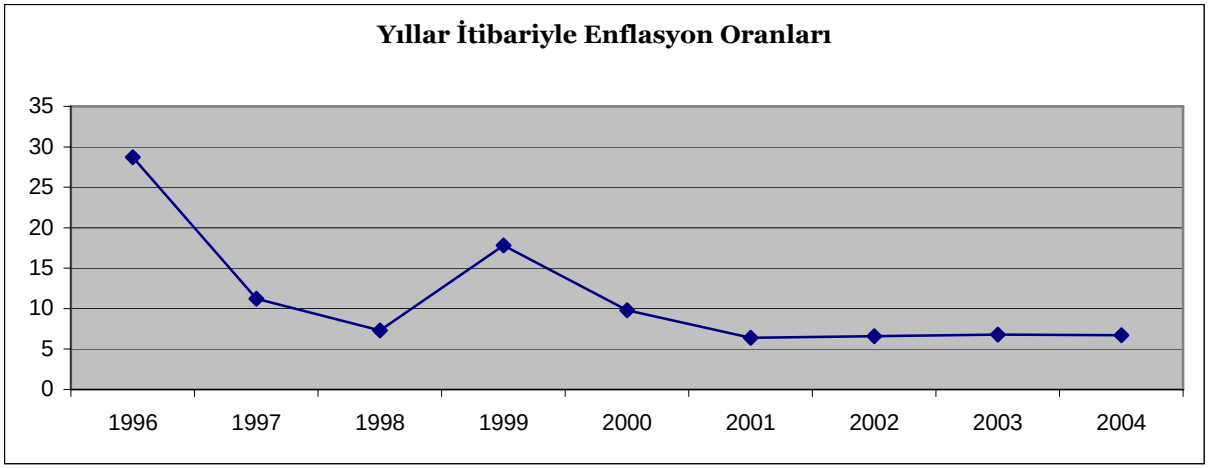

Başlıca Ekonomik Sektörler

Kazakistan ekonomisinde sektörel ağırlık sanayidedir ve bu çerçevede enerji ile madencilik sektörleri ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte tarım ve hayvancılık ta Kazak ekonomisi içindeki önemli yerini korumaktadır. Ülke GSYİH'sinin sektörel dağılımı aşağıdaki şekilde görülmektedir.

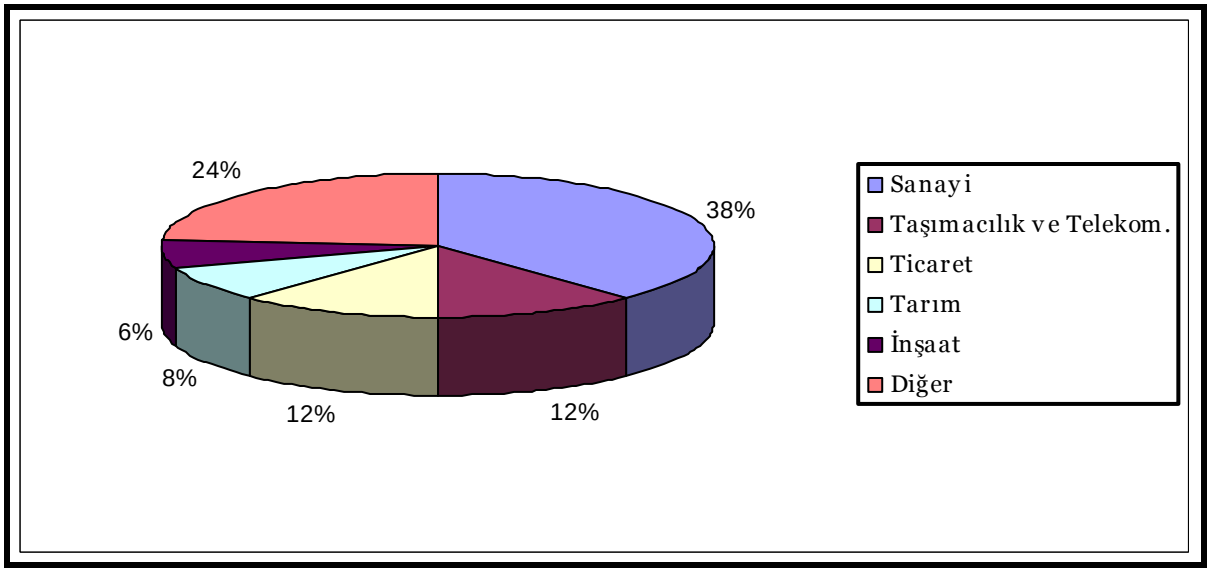

Enerji

Kazakistan'da sanayinin temelini oluşturan enerji sektöründe son dönemlerde önemli bir üretim artışı yaşanmaktadır. Petrol üretimi, 2003 yılında günde 1 milyon varil ile Kazakşstan tarihinin en yüksek seviyesine ulaştıktan sonra artmaya devam etmiş ve 2004'ün ilk yarısında 1,13 milyon varil (56,3 milyon ton) seviyesine ulaşmıştır. 2015 yılında 100 milyon tonu Hazar Denizi'nden olmak üzere toplam 150

milyon tonluk üretim seviyesine ulaşılması planlanmaktadır. Toplam üretimin %83'ü ihraç edilmektedir.

Kazakistan'da yaklaşık 55 bölgede petrol bulunmaktadır. En büyük alanlar Tengiz, Uzen, Karachaganak, Zhanazhol ve Kalamkas bölgeleridir.

Kazakistan'ın Kaşagan yataklarından çıkarılan yılda yaklaşık 7.5 milyon ton petrolün Hazar Denizi altından Aktau-Bakü arasına döşenecek yeni bir boru hattıyla Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattına aktarma konusunda Kazakistan ile Azerbaycan Kazakistan Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in Nisan 2005'teki Azerbaycan ziyaretinde anlaşmaya varılmıştır. İki ülke arasındaki yazılı anlaşmanın Eylül 2005 tarihine kadar imzalanması beklenmektedir.

Hali hazırda Kazakistan'ın tek petrol ihraç hattı Tengiz'den Rusya'nın Karadeniz'deki limanı Novorossisk'e uzanan Hazar Boru Hattı Konsorsiyumu'nun (CPC) 2001 yılında faaliyete geçirdiği hattır.

Madencilik ve Metalurji

Kazakistan dünyada hacim ve çeşit itibarıyla en zengin doğal kaynaklara sahip ülkelerden biridir. Uranyum, krom, kurşun ve çinko yataklarının zenginliğinde dünya ikincisi, mangan ve bakırda dünya üçüncüsüdür. Kömür, demir ve altın rezervlerinde dünya sıralamasında ilk on, doğalgaz, petrol ve alüminyum rezervlerinde ilk yirmi ülke arasındadır. Kazakistan toprakları altında iki trilyon dolardan fazla keşfedilmiş doğal zenginlik bulunmaktadır. Ülkenin mineral ve hammadde üretimi, ihtiyacının çok üstündedir. Metalik bizmut, süngersi titanyum, kil, rafine bakır, mangan ve konsantreleri üretiminin %90'ı, petrol, metalik kurşun, çinko üretimin %80'i, doğalgaz, kömür, demir cevheri ve krom üretiminin de %50'den fazlası ihraç edilmektedir. Kazakistan'da üretilen bakır, kurşun, çinko ve kadmiyum yüksek kalitesi ile dünya pazarında büyük talep görmektedir.

Metalurji, petrol ve doğalgaz sektöründen sonra ikinci önemli sanayi kolunu teşkil etmektedir. Bu sektörde demir ve demir dışı metal üretimi önemli bir yere sahiptir.

Tarım ve Hayvancılık

Kazakistan Sovyetler Birliği içerisinde işlenebilir toprakların beşte birine sahiptir ve halen önemli bir tarımsal ürün üreticisi ve ihracatçısıdır.

Tarım halen en çok istihdam sağlayan ve üçüncü büyük ihracatçı sektördür. Toplam istihdamın %35,8'i bu sektördedir. En önemli ürünleri başta buğday olmak üzere tahıl ürünleri ve pamuktur. Değişken hasatlar ve planlı bir şekilde yapılmayan reformlar duraklama ve gerilemeye neden olmuştur. Tarımın GSYİH içindeki payı 2001 yılında %8,7 iken, 2003 yılında %8'e düşmüştür.

İnşaat

Kazakistan'ın inşaat ve inşaat malzemeleri sektörü, ülke ekonomisinde geleneksel olarak önemli bir yer tutmuştur. Sektör, 01 Ocak 1999 tarihi itibariyle, aralarında 193 kamu işletmesi ve 6875 özel şirketin de bulunduğu 7170 yasal teşekkülden oluşmaktadır.

İnşaat sektörü yabancı yatırımcılara cazip gelen bir sektördür. Yabancı şirketlerle kurulmuş 153 teşebbüs ortaklığının yanı sıra yüzde 100 yabancı sermayeli 102 şirket vardır. Sektördeki endüstri şirketlerinin çoğunun yönetimi yabancılara geçmiştir. Karaganda Çimento Fabrikası "Malezyalı Central Asia Cement" şirketine transfer olurken, Şimkentcement JSC şirketinin yönetiminin Fransız şirketlerine geçmesi gündemdedir.

İnşaat sanayisindeki teşebbüs ve örgütlerin hemen hepsi, Devlet özelleştirme programı uyarınca özelleştirilmiş bulunmaktadır.

Ülkenin genel ekonomik durumu kuşkusuz inşaat sektörünü de etkilemiştir. Bu etki, sektörün GSYH içindeki 1990 yılında yüzde 12 olan payının 1997 yılında yüzde 4.2'ye düşmesinden de bellidir. Aynı zaman aralığında inşaat malzemeleri sektörünün payı da yüzde 5.6'dan yüzde 2.2'ye düşmüştür. Mamafih, sektöre yapılan yatırımların çokluğunun bu trendi tersine çevirmesi beklenmektedir.

Yabancı sermaye, sanayi sektörünün petrokimyasallar, metalürji ve madencilik gibi başlıca sektörleri yanı sıra Astana'daki inşaat projelerine de ilgi göstermiştir. Ne var ki inşaat malzemesi sektörüne yapılan yabancı yatırım, inşaat sektörüne yapılan ile kıyaslanamayacak kadar az olmuştur.

Ulaştırma ve Telekomünikasyon

Kazakistan'daki iletişim sektörü önemli oranda potansiyel büyüme imkanına sahip olup, yabancı yatırımı çekecek kapasiteye sahip olabilecek sektörlerin başında gelmektedir. Kazakistan ile ülkemiz arasındaki telefon haberleşmesi, TÜRKSAT üzerinde kurulu telefon devresi ile sağlanmaktadır.

Kazakistan'ın ulaşım ve iletişim altyapısı; boru hatlarını, demiryollarını, hava yollarını, su ulaşım hatlarını, karayollarını, posta sistemlerini ve telekomünikasyon şebekelerini içerir. Son yıllarda ulaşım ve iletişim kompleksi Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın yüzde 9 ila 10'unun kaynağı olmuştur.

Kazakistan'da ulaşım ve iletişim sektörünün, ekonominin serbest piyasa ekonomisine transformasyonunun etkinliği üzerindeki etkisi büyük olmuştur. Gerçekten de üretim artışı, birçok bakımdan bu sektörün gelişmişlik düzeyine büyük ölçüde bağlı kalmaktadır. Kazakistan'da nüfus yoğunluğunun düşüklüğü, doğal kaynakların ve iktisadi faaliyet merkezlerinin coğrafi dağılımı ve ülkenin diğer BDT ülkelerine uzaklığı bu sektörü belirleyici konuma getirmektedir.

Bugün Kazakistan'da, özellikle de ihracatını arttırabilmek için ulaşım ve iletişim sektörlerine büyük önem verilmektedir. Bu bakımdan uluslararası ulaşım için gerekli yasal, örgütsel ve teknik koşulları yaratmak da önem kazanmaktadır.

Kazakistan ile diğer ülkeler arasında 55 ikili ve çok taraflı uluslararası taşıma anlaşması imzalanmış bulunmaktadır.

Kazakistan'ın eski de olsa oldukça gelişmiş bir ulaşım şebekesi ve kalifiye ulaşım personeli mevcuttur. Ancak, bu sistem daha da fazla geliştirilmeye muhtaçtır. Yapılması gereken işler ; (1) rasyonel, bağımsız, dünya ulaşım sistemine entegre olmuş ve ülkenin açık denizlere erişimini sağlayacak bir ulaşım şebekesinin yaratılması; (2) mevcut demiryolları, karayolları, suyolları, limanlar, havalimanları ve hava navigasyonu komplekslerinin modernize edilmesi; (3) demiryolu ulaşımı için kendi fabrikalarını ve tamirhanelerini kurmak; (4) modern iletişim araçları üreten bir endüstri kurmak; (5) modern bir telekomünikasyon sistemi kurmak; ve (6) ulaşım ve iletişim kompleksi için kontrol sistemini ve yasal temeli geliştirmek.

Bankacılık ve Sigortacılık

Kazakistan Milli Bankasının Nisan 1994'ten bu yana uyguladığı düzenlemelerle, ülkedeki banka sayısı 200'den, 1997 başı itibariyle yaklaşık 100'e düşürülmüştür. 1994 Aralık ayı itibariyle ülkede kayıtlı 84 banka mevcut olup, bunlardan 6'sı devlet bankasıydı. Bu bankalar arasında 22 yabancı sermayeli banka da bulunmaktaydı. 2002 yılında banka sayısı yaklaşık 38'e indirilmiştir. Yabancı sermayeli banka sayısı ise yaklaşık 17 civarındadır.

"Şu anda, Kazakistan'da, Merkez Bankası dışında 53 banka faaliyet göstermektedir. Bu bankaların 22'sinde yabancı bankaların katılımı bulunmaktadır. 4 Türk bankasının da dahil olduğu 17 bankanın Kazakistan'da şubesi veya temsilciliği açılmıştır. Bunların en önemlileri ABN AMBRO Bank, Sosiete General, Citibank, Commerzbank AG, ING Bank N.V.'yi sayabiliriz.

Bankaların kendi aralarında birleşip güçlenerek zayıfların ortadan kaldırma faaliyeti devam etmektedir. Şu anda bankaların toplam aktifleri 340.7 (2.4 milyar $) milyon Tenge'yi bulmuştur. Bütün bankaların ödenmiş sermayeleri toplamı 71.5 milyar Tenge'ye (511 milyon $) ulaşmıştır. Bu sermayenin % 26'sı yabancı sermayeli bankalara aittir."

Dış Ticaret

1998 yılında Rusya'da yaşanan mali kriz ile birlikte Kazakistan'ın dış ticaret hacmi de önemli bir gerileme sürecine girmiştir. İhracatının önemli bir bölümünü petrol ve ham maddelerin oluşturduğu Kazakistan'da bu ürünlerdeki fiyat düşüşlerinden önemli oranda etkilenmiştir. Kazakistan'ın toplam dış ticaret hacmi 1997 yılında 14,1 milyar doların üzerinde iken 1999 yılına gelindiğinde 11,6 milyar dolar seviyelerine gerilemiştir. Diğer taraftan kriz sonrasında Kazakistan gümrük duvarlarını yükselterek ithalata kısıtlama getirmiş ve ulusal ekonomiyi güçlendirmeye yönelik önlemlerle birlikte ithal ikameci bir politika izlemiştir.

Rusya Federasyonu, BDT ülkeleri içerisinde Kazakistan'ın en önemli ticari partneri durumundadır. Diğer önemli partnerleri ise Çin, Almanya ve Ukrayna'dır.

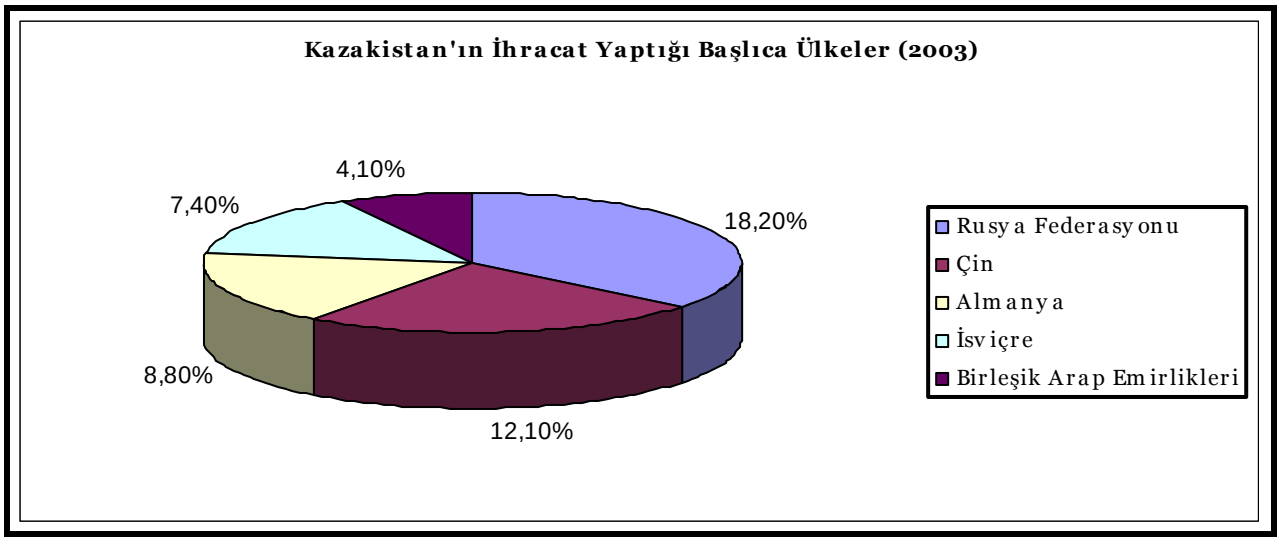

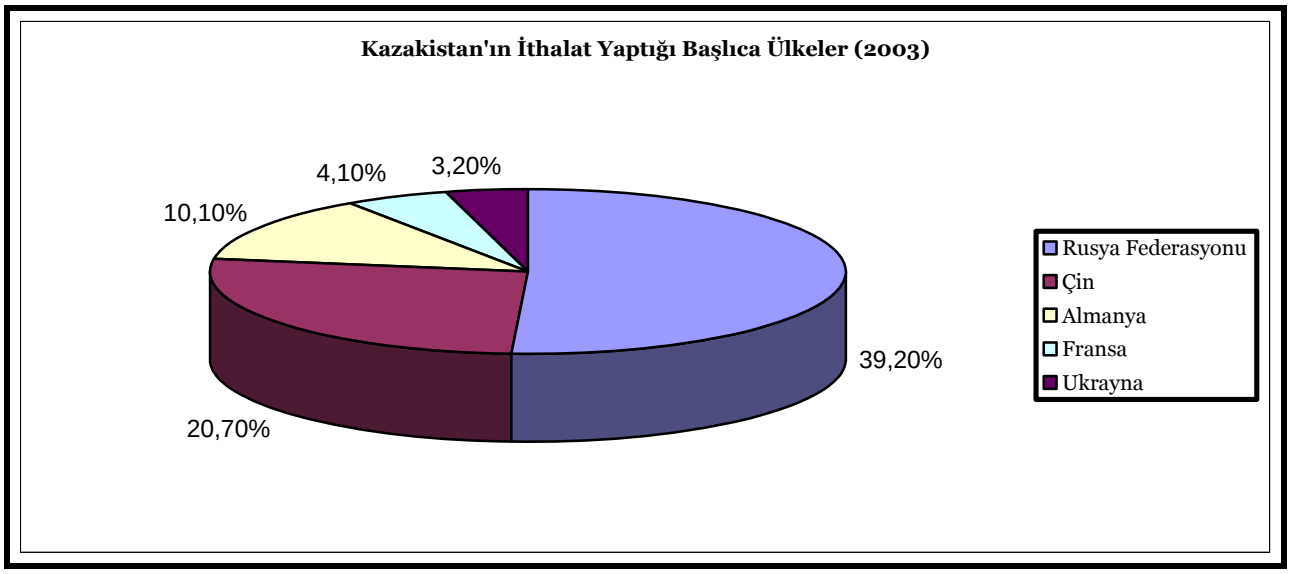

Diğer cumhuriyetlere ihracatın temel kalemleri sanayi hammaddeleri ve sanayi ürünleridir. İhracatın önemli bir bölümünü enerji ürünleri oluşturmakla beraber diğer cumhuriyetlerden doğalgaz ve elektrik ithal edilmektedir. Başlıca ihracat ürünleri kömür, ham petrol, mineral, metal ürünleri ve kimya sanayi ürünleri; ithalat ürünleri ise makine, ulaşım araçları ve teçhizatı, tekstil ürünleri, giyim eşyası, gıda ve tarım ürünleridir.

YABANCI SERMAYE

Son üç yılda dünyada görülen çok zayıf ekonomik büyüme, düşen borsa ve özelleştirme alanında pek çok ülkede görülen yavaşlama dünyada yabancı sermaye girişlerini genel olarak azaltmıştır. Gelişmiş ülkeler içinde bilhassa ABD'de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımı (DYSY) girişleri 2003 yılında %53 azalarak son on iki yılın en düşük seviyesine inmiştir. Gelişmekte olan ülkelere giren DYSY'nda 1980

ortalarına göre iki misli artış görülmüştür. 2003 yılında en büyük atılımı %33 oranındaki artışla Orta Asya ülkeleri gerçekleştirmiştir. Özellikle 2000 yılından itibaren Kazakistan'a giren yabancı sermaye miktarında büyük bir artış görülmüştür. 1999-2001 döneminde Kazakistan DYSY performans indeksine göre ülke sıralamasında 140 ülke arasında 15. sıradan 8. sıraya yükselmiştir.

Kazakistan'a yabancı sermaye girişi artışlarında bu ülkenin sahip olduğu petrol ve doğal kaynaklar önemli bir etken olmuştur. Zengin petrol yatakları, Nazarbayev'in çokuluslu şirketlere yönelik olumlu yaklaşımı ve gerçekleştirdiği yapısal reformlar ve yolsuzlukla mücadelede kaydettiği aşamalrın yanı sıra, Kazakistan'ın sahip olduğu eğitimli işgücü ve haberleşme altyapısı da sermaye girişlerini artıran önemli değişkenler arasındadır.

TÜRKİYE-KAZAKİSTAN TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLERİ

Türkiye ile Kazakistan arasındaki ticaret ve yatırım ilişkisi Kazakistan'ın bağımsızlığının ardından başlamıştır. İlk yıllardan itibaren Türk işadamları Kazakistan ekonomisi ile yakından ilgilenmiş ve hemen her alanda yatırım yapmışlardır. Türkiye Kazakistan'a yatırım yapan ülkeler arasında yaklaşık 1,5 milyar dolar yatırım hacmi ile ABD, Güney Kore ve İngiltere'den sonra dördüncü sırada bulunmakta olup aynı zamanda ülkedeki en çok sayıda yabancı sermayeli şirkete sahiptir. Hazine Müsteşarlığı tarafından 9 Kasım 2004 tarihinde açıklanmış olan verilere göre Kazakistan'a bugüne kadar 72 firma toplam 434.5 milyon dolarlık sermaye ihracı yapmış ve bu sayede Kazakistan, Türk sermayesinin en fazla gittiği beşinci ülke olmuştur.

Türk işadamlarınca gerçekleştirilen yatırımlar daha çok ticaret, telekomünikasyon, otel işletmeciliği, tarım ürünleri üretimi, süpermarket işletmeciliği, matbaacılık, petrol ürünleri, gıda, demir-çelik, bakır, tekstil ve hizmet sektöründe de büyük yatırımlar gerçekleştirmek suretiyle Kazakistan ekonomisinin büyüme ve kalkınmasında önemli görevler üstlenmişlerdir. Diğer yabancı sermaye yatırımcıları Kazakistan'ın sahip olduğu petrol rezervlerinin ispatlanması ve istikrarlı bir ekonomik trendin sergilenmesinden sonra ülke ekonomisine yatırım konusuna ilgi duymaya başlamalarına karşın, Türk iş adamlarımızın bağımsızlığın ilk yılarından itibaren bu yatırımlara başlamış olmaları, Onların Kazakistan ekonomisinin gelişimine olan emek ve gayretlerini çok daha net ortaya koymaktadır.

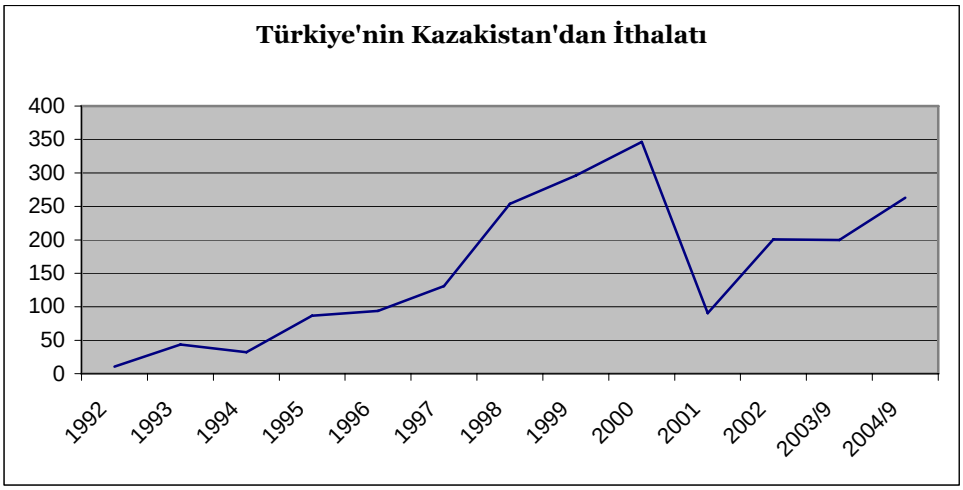

Türk işadamlarımız, taahhüt işleri ile başta sanayi ve ulaştırma olmak üzere Kazakistan'ın altyapısının yenilenmesinde son derece önemli işleri başarmışlardır. Bugüne kadar 54 Türk müteahhitlik firması 3,2 milyar dolarlık 147 proje üstlenmiştir.

Kazakistan ve Türkiye arasındaki dış ticaret hacmi 1992 yılında 30 milyon dolar iken 2000 yılında 465 milyon dolara ve 2004 yılının ilk dokuz ayında 519 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. Türkiye'nin Kazakistan'a ihracatı ağırlıklı olarak sanayi ürünlerinden oluşmaktadır. Kazakistan ise Türkiye'ye ağırlıklı olarak madencilik sektörü ürünleri ve hububat ihraç etmektedir. Türkiye ve Kazakistan arasındaki dış ticaret hacmi diğer birçok BDT ülkesi ile karşılaştırıldığında nispeten istikrarlı bir artış göstermekle birlikte özellikle son yıllardaki artış büyük ölçüde Türkiye'nin Kazakistan'dan yaptığı ithalattan kaynaklanmaktadır.